[2009] 8 S.C.R. 281

ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ବନାମ

ଦିପକ କୁମାର ସନ୍ତ୍ରା

(ଦେୱାନୀ ଅପିଲ ସଂଖ୍ୟା 8535/2002)

ମଇ 06, 2009

[ଡଃ. ଅରିଜିତ ପଶାୟତ ଏବଂ ଅଶୋକ କୁମାର ଗାଙ୍ଗୁଲି, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ସେନା ନିୟମାବଳୀ, 1954 – ନିୟମ 13 – ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର – ଏହି ଆଧାରରେ ଯେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ ଦକ୍ଷ ସୈନିକ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା – ରିଟ୍ ଆବେଦନ – ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକକ ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆଧାରରେ ଖାରଜ କରାଯାଇଛି ଯେ, ନିୟମ 13 ଅନୁଯାୟୀ ସକ୍ଷମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ପାଖରେ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର କରିବାର ଅଧିକାର ଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଆବେଦନ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରିତାର ଅଭାବ ଥିଲା – ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଖଣ୍ଡପୀଠ ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଉପଲବ୍ଧ ଖାଲି ପଦବୀରେ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ – ଅପିଲରେ, ଦର୍ଶାଯାଇଛି: ଯେହେତୁ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ପାଇଁ ନିୟମ 13 ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଖଣ୍ଡପୀଠର ଆଦେଶ ପୋଷଣୀୟ ନୁହେଁ – ସେବା ଆଇନ – କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର ।

ଦେୱାନୀ ଅପିଲ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର: ଦେୱାନୀ ଅପିଲ ସଂଖ୍ୟା 8535/2002 ।

ଏମ୍ ଏ ଟି ସଂଖ୍ୟା 653/1998ରେ କଲିକତା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର 22.1.2001 ତାରିଖର ରାୟ/ଆଦେଶରୁ ।

ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବି.ଭି. ବଳରାମ ଦାସ ।

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏସ୍.କେ. ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ **ଡଃ. ଅରିଜିତ ପଶାୟତ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ** ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

1. ଏମ୍ ଏ ଟି ସଂଖ୍ୟା 653/1998 ଅପିଲକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିବା କଲିକତା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଏକ ଖଣ୍ଡପୀଠର ରାୟକୁ ଏହି ଅପିଲରେ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଛି । ଉକ୍ତ ଅପିଲରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ବିଜ୍ଞ ଏକକ ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 4.12.1997 ତାରିଖରେ ପାରିତ ଆଦେଶକୁ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ରିଟ୍ ଆବେଦନ ଖାରଜ କରାଯାଇଥିଲା । ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀ ସେନା ନିୟମାବଳୀ, 1954(ସଂକ୍ଷେପରେ 'ନିୟମାବଳୀ')ର ନିୟମ 13 (3) ଅନୁଯାୟୀ ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଚାକିରିରୁ ବରଖାସ୍ତ କରୁଥିବା ସେନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ଆଦେଶକୁ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କୁ ଏହି ଆଧାରରେ ଚାକିରିରୁ ବରଖାସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ସେ କିରାଣୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଅଭିକ୍ଷମତା ପରୀକ୍ଷାରେ ଦୁଇଥର ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଭଣ୍ଡାର ରକ୍ଷକ ପଦବୀ କିମ୍ବା କୌଣସି ବ୍ୟାପାର ପଦବୀରେ କୌଣସି ଖାଲି ସ୍ଥାନ ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ସମବେତ କରାଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞ

ଏକକ ବିଚାରପତି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, ନିୟମ 13କୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ସକ୍ଷମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର କରିବାକୁ ହକଦାର ଅଟନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷ ସୈନିକ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଉଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ରିଟ୍ ଆବେଦନର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର କାରଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ବାହାରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଆକ୍ଷେପିତ ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା ଖାରଜ କରାଯାଇଥିଲା, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଖଣ୍ଡପୀଠ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଏକ ଖାଲି ସ୍ଥାନ ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲା ଏବଂ ଯଦି ତାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏପରି ଖାଲି ସ୍ଥାନ ଜାରି କରାଯାଏ, ତେବେ ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀ ଖାଲି ସ୍ଥାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରିବେ । ଏହି ଆଦେଶକୁ ପୂର୍ବଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପରି ବିବେଚନା ନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

2. ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞ ଅଧିବକ୍ତା ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ, ବିଜ୍ଞ ଏକକ ବିଚାରପତିଙ୍କ ମତାମତକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଯେ, ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 13 (2) କଲିକତା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ମାମଲା ପରିଚାଳନା ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରତିକାରକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଖାରଜ କରିଛି, ଖଣ୍ଡପୀଠ ପ୍ରତିକାର ପ୍ରଦାନ କରିପାରି ନଥାନ୍ତେ । ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞ ଅଧିବକ୍ତା ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ, ମାମଲାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତଥ୍ୟ ଉପରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଖଣ୍ଡପୀଠ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲେ ।

ଏହା ବିବାଦରେ ନାହିଁ ଯେ, ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 13 (3) ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ମୌଳିକ ସାମରିକ ତାଲିମ ନେଉଥିବା ସମୟରେ କିରାଣୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଅଭିକ୍ଷମତା ପରୀକ୍ଷାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନୁସରଣ କରାଯିବାକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ନୂଆଦିଲ୍ଲୀସ୍ଥିତ ସେନା ମୁଖ୍ୟାଳୟର ଚିଠିକୁ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଯାଇଛି । ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 13 (3)ରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତାବଳୀକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଯାହା ମାମଲାର ତଥ୍ୟକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ଆମେ ସୂଚିତ ଚିଠିର ପ୍ରୟୋଗଯୋଗ୍ୟତା ଭିତରକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

3. ନିୟମ 13 (3) ଯେତେଦୂର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ, ନିମ୍ନରେ ପଠିତ:

13. କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର ଅନୁମୋଦନ କରିବାକୁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି ।- (1) ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାରଣୀର ସ୍ତମ୍ଭ 3 ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ, ସ୍ତମ୍ଭ 2 ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା କାରଣ ପାଇଁ, ସ୍ତମ୍ଭ 1 ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ସେବାରୁ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ହେବେ ।

....

(3) ଏହି ସାରଣୀରେ "କମାଣ ଅଧିକାରୀ" ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସେହି ବାହିନୀ କିମ୍ବା ବିଭାଗକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥିବା ଅଧିକାରୀ ଯାହା ସହିତ ବହିଷ୍କାର ହେବାକୁ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ତାହା ବ୍ୟତୀତ, ସେନା ମେଡିକାଲ ବାହିନୀର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ବିଭାଗର କନିଷ୍ଠ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ସାମରିକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, "କମାଣ ଅଧିକାରୀ" ଅର୍ଥ, ସେନା ମେଡ଼ିକାଲ ସେବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏବଂ କନିଷ୍ଠ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ରିମାଉଣ୍ଟସ୍, ପଶୁଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ପଶୁ ବିଭାଗର କନିଷ୍ଠ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ସାମରିକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ

କ୍ଷେତ୍ରରେ, "କମାଣ ଅଧିକାରୀ" ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ପଶୁଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ପଶୁ ବିଭାଗର ରିମାଉଣ୍ଟସ୍ ଅଧିକାରୀ ।

ବର୍ଗ	ବରଖାସ୍ତର ଆଧାର	ବରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ	ବରଖାସ୍ତ କରିବାର ପଦ୍ଧତି
1	2	3	4
ଅଧିନିୟମ ଅଧୀନରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା କିନ୍ତୁ ଅନୁପ୍ରମାଣିତ ହୋଇନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି	IV. ବରଖାସ୍ତର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ	ନିଯୁକ୍ତି ଗ୍ରହଣ ଶିବିରରେ ଆଦେଶ ଦେଉଥିବା ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ଏକ ନିଯୁକ୍ତି, ବୈଷୟିକ ନିଯୁକ୍ତି କିମ୍ବା ଡେପୁଟି ବୈଷୟିକ ନିଯୁକ୍ତି ଅଧିକାରୀର କମାଣି ଅଧିକାରୀ ।	ପଞ୍ଜୀକରଣର ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବରଖାସ୍ତ ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କମାଣ ଅଧିକାରୀ କେବଳ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି କ୍ଷମତା ବ୍ୟବହାର କରିବେ ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଆବେଦନକୁ ମଞ୍ଜୁର କରିବାର ବାଞ୍ଛନୀୟତା ବିଷୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ଯେ, ୟୁନିଟର ଶକ୍ତି ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅଯଥା ହ୍ରାସ ହେବ ନାହିଁ । ନବ ନିଯୁକ୍ତ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷ ସୈନିକ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଉପାଦାନ ଅଧୀନରେ ବିଚାର କରାଯିବ ।

4. ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅସମର୍ଥନୀୟ ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ରିଟ୍ ଆବେଦନକୁ ଖାରଜ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ । ଅପିଲକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି । କୌଣସି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ ।

କେ.କେ.ଟି.   ଅପିଲକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି ।

<u>ଅସ୍ୱୀକରଣ</u>

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ। "

<u>ଅନୁବାଦକ</u>
ସତ୍ୟରଞ୍ଜନ ସାମଲ
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ